

Mr. sc. Jasminka Mihaljević
Sveučilište J. J. Strossmayera
Ekonomski fakultet u Osijeku
Knjižnica
Gajev trg 7, 31000 Osijek
tel:+38531224400; fax:+38531211604
jasminka.mihaljevic@efos.hr

PRIKAZ KNJIGE

NASLOV: Uvod u financijske izvedenice

AUTOR: Domagoj Sajter

NAKLADNIK: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku

MJESTO I GODINA IZDANJA: Osijek, 2013.

Broj stranica: 201

ISBN 978-953-253-113-8

UDK 336.76 (075.8)

Početak 2013. godine iz tiska je izašao udžbenik pod naslovom: Uvod u financijske izvedenice, u izdanju Ekonomskog fakulteta u Osijeku, autora dr. sc. Domagoja Sajtera, docenta na Ekonomskom fakultetu na nastavnim predmetima: Management financijskih institucija, Tržište opcija i futuresa i Poslovne financije.

Autor je u udžbeniku obradio vrlo zanimljivu, aktualnu i na našem području nedovoljno obrađenu problematiku specifičnih financijskih instrumenata: financijskih izvedenica. Bez razumijevanja ovih financijskih instrumenata ne može se u potpunosti spoznati funkcioniranje današnjeg globalnog financijskog tržišta. Tržište financijskih izvedenica vrlo je složeno, slojevito, inovativno i zahtijeva multidisciplinarna znanja. Upućenima u ovu problematiku poznato je da su izvedenice takvi financijski instrumenti trgovanja čiji su bitni sastojci izvedeni od neke imovine ili pojave bilo da se radi o vrijednosnim papirima, indeksima, valuti, kamatnim stopama, robi ili energentima. Njima se trguje na

mnogim burzama i OTC (over the counter) tržištima u svijetu najčešće iz dva razloga: špekuliranje (ostvarivanje visoke zarade preuzimanjem rizika) i hedžiranje (zaštita od rizika prvenstveno s ciljem da se spriječi gubitak). Danas se financijske izvedenice i posljedice globalne neusklađenosti njihova trgovanja smatraju glavnim uzrokom nastanka globalne financijske krize.

Udžbenik je obuhvatio teorijsko-znanstvenu i stručno-praktičnu prorađenu financijskih izvedenica te upotpunjava nedostatak literature na hrvatskom jeziku, a posebice nedostatak udžbeničkog gradiva. Namijenjen je prvenstveno studentima za pripremu ispita iz izbornog kolegija smjera Financijski menadžment na diplomskom studiju pod nazivom Tržišta opcija i futuresa. Međutim, može biti jednako zanimljiv iskusnijim čitateljima i sudionicima financijskih tržišta koji žele dobiti uvid u ovo područje financijskih tržišta i instrumenata radi spoznaje cjeline funkcioniranja financijskog sustava i globalnih trendova.

Odgovarajući u uvodu na pitanje zašto je odlučio napisati knjigu o izvedenicama, autor navodi kao glavni razlog potrebu upoznavanja ovih instrumenata, obzirom da investitorima omogućuju ostvarivanje ogromne dobiti, ali i istog takovog gubitka.

Udžbenik je na 201 stranici strukturiran u dvanaest logično poredanih poglavlja, a sva ona imaju sličnu strukturu koja uključuje: definiranje problema, teorijsku razradu problema, praktične primjere i pitanja za provjeru znanja. Svako poglavlje definira termine i pitanja na koja se u tom poglavlju odgovara. Udžbenik ima bibliografiju, kazalo pojmova i mali rječnik engleskih pojmova. Sadrži 41 grafikon i 16 tablica, uz pomoć kojih vizualno potkrepljuje navedenu problematiku. Na početku svakog poglavlja autor navodi promišljeno izabrane i odlično inkorporirane citate izrečene od strane poznatih mislilaca bilo da se radi o investitorima, filozofima, književnicima, novinarima ili ekonomistima.

Prvo poglavlje udžbenika, zapravo je uvod u kojem autor objašnjava razloge nastanka djela, njegovu namjenu i koncept.

Nakon uvoda drugo poglavlje definira ključne pojmove i termine koji se odnose na izvedenice. Pri definiranju izvedenica autor zastupa stajalište da je potrebno što je moguće više koristiti terminologiju na hrvatskom jeziku koju zakonodavac koristi i u Zakonu o tržištu kapitala (NN 88/8) i Pravilniku o karakteristikama izvedenica (NN 5/09).

Treće poglavlje daje opći uvod u izvedenice, povijesni razvoj, vrste tržišta na kojima se njima trguje, s naglaskom na svrhu, smisao i osnovna obilježja izvedenica. U središtu pozornosti poglavlja obrađeni su sudionici na tržištima, a poglavlje završava osvrtom na izvedenice u Hrvatskoj.

Četvrto poglavlje vrlo je opsežno. Posvećeno je opcijama za koje autor ističe da su specifične po tome što daju vlasniku pravo, ali ne i obvezu dogovorene kupnje ili prodaje. Naime, vrijednost opcije ne može biti negativna obzirom da kupac ne mora izvršiti opciju na kojoj bi ostvario gubitak. Na početku se definiraju obilježja kupovne i prodajne opcije, pozicije s opcijama, prava i obveze iz opcija, dospijeće, izračun premije i isplativosti opcije. Detaljno su opisana obilježja različitih scenarija kupoprodaje opcija. Posebnu vrijednost povezivanju teorijskih i praktičnih spoznaja daju primjeri kupovnih i prodajnih, valutnih i rasponskih opcija te različitih opcijskih strategija.

Slijedi iscrpna obrada rizika i osiguranja od nastanka štetnih događaja. Posljednji dio poglavlja obrađuje valutne i kamatne opcije, a završava studijom slučaja britanske investicijske banke Barings PLC u kojoj je jedan od zaposlenika prouzročio visoke gubitke izborom pogrešne opcijske strategije.

Značajan broj stranica knjige posvećen je budućnosnicama u petom poglavlju. One su standardizirani ugovori sa svim osnovnim značajkama osim cijene. Autor ih predstavlja u smislu i prava i obveze ugovornih strana, a specifičnosti su u tome što su kupac i prodavatelj anonimni, a rizik preuzima treća osoba - klirinška kuća. Razmotreni su i objašnjeni termini koji se koriste u trgovanju (posebno povlačenje i podizanje), kao i sustav marži koji predstavlja odgovarajući polog koji za osiguranje transakcija koristi klirinška kuća. Autor u ovom poglavlju uvodi u princip poluge i trgovanja budućnosnicama. Na kraju poglavlja pojašnjava robne, valutne i kamatne budućnosnice.

Unutar šestog poglavlja, koje ima naslov unaprijedni ugovori, autor najprije navodi razlike i sličnosti s budućnosnicama. Unaprijedni ugovori osim vrste i količine imovine koja se kupuje, utvrđuju i datum i cijenu po kojoj će se trgovina izvršiti. Nadalje, autor razmatra i problematizira valutne i kamatne unaprijedne ugovore, te na primjeru pokazuje kako se formira cijena ovakvog ugovora.

Sedmo poglavlje sadrži definiciju, regulativu, vrste, sudionike i učinke zamjena kao izvedenih financijskih instrumenata. Autor upozorava da su ove izvedenice podložne strogoj regulativi, radi čega ih pretežno koriste korporacije, financijske i državne institucije. Na kraju poglavlja razmotren je, u nas najpoznatiji slučaj Riječke banke, u kojoj je glavni devizni diler upravo koristeći FX zamjene nagomilao enormne gubitke i dugo ih uspio prikrivati.

Osmo poglavlje definira i elaborira ostale izvedenice. Poglavlje započinje kratkim objašnjenjem strukturiranih izvedenica koje su poznatije kao certifikati. Autor, nadalje predstavlja temeljna načela i vrste kreditnih izvedenica koje su rezultat procesa sekuritizacije. Na kraju pojašnjava konvertibilije, varante i burzovno trgovane fondove, poznatije kao ETF-ovi.

Deveto poglavlje autor je uobličio u završna razmatranja kojima je obrazložio namjeru bavljenja izvedenicama. Osim pružanja informativne podloge o ovim složenim financijskim instrumentima, autor je želio upozoriti na izazove i opasnosti trgovanja izvedenicama.

Deseto poglavlje donosi mali rječnik engleskih pojmova, jedanaesto literaturu, a dvanaesto kazalo pojmova. Na taj način autor je upotpunio edukativnu misiju.

Udžbenik se ističe specifičnim i kreativnim autorским pristupom. Uočljiva je sposobnost autora da tako složenu problematiku izloži zavidnom preciznošću i jasnoćom, s brojnim praktičnim primjerima koji služe kao potkrepljenje i pomoć uz glavni tekst, što knjizi daje dodatne edukacijske vrijednosti. Udžbenik poziva na daljnje aktivno i interaktivno učenje i možemo ga ocijeniti kao odličan temelj za daljnje proučavanje ove iznimno složene problematike.

Pisan je jasnim i nedvosmislenim jezikom. Korištena je primjerena znanstvena i stručna terminologija, ilustrativno su upotrjebljeni citati, velik je broj bibliografskih jedinica, zanimljivi su grafički prikazi, aktualne su studije slučajeva, brojni su i zanimljivi primjeri. Količina i kvaliteta podataka, kao i širina obuhvata tematike kojom se autor bavi, pokazuju kako je riječ o vrsnom znanstveniku, koji suvereno vlada tematikom o kojoj piše. Tematika je iznimno aktualna, posebno u Hrvatskoj, obzirom na globalnu financijsku krizu koja je na nov način ugrozila temelje zapadne civilizacije.

Naslov djela odražava sadržaj obzirom da udžbenik uspješno prezentira financijske izvedenice logičnim slijedom i preciznim iznošenjem problematike, ne pretendirajući u potpunosti obuhvatiti opširnu građu, nego dati dovoljno definicija i pojašnjenja čime omogućuje stjecanje znanja za razumijevanje specifičnosti financijskih izvedenica.

Financijske izvedenice su jedan od bitnih činitelja stvaranja globalne ekonomije. Količina i složenost izvedenica, kao i dubina tržišta progresivno rastu. Zbog toga je poznavanje i izučavanje njihove primjene neophodno u vremenima povezivanja financijskih tržišta. Kako su u svijetu u novije vrijeme financijske izvedenice doživjele globalnu upotrebu, a sve češće se spominju u Hrvatskoj, ističem izravni i neizravni kvalitativni doprinos prilagodbe ovog područja obrazovanja razvitku domaćih financijskih tržišta. U odnosu na Hrvatsku, gdje su izvedenice u začetku primjene, može se očekivati njihova potpuna implementacija i trgovanje u bliskoj budućnosti.